

ภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรี

ยุทธการ ปัทมโรจน์ 5806612346
นักศึกษาระดับปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่มาและความสำคัญ

ภูมินาม (Toponym) หมายถึง การศึกษาชื่อของสถานที่ จัดเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับชื่อสิ่งต่างๆที่อยู่ในภาษา (Onomastics) ส่วนมากภูมินามมักมุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้นๆ หรือไม่ก็มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นเกิดความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นฐานที่อยู่ ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตน (สุจริตลักษณ์ ศีผดุง, 2543, น.51) ทั้งนี้ ชื่อของสถานที่ที่นำมาศึกษาได้นั้นมีหลายประเภท เช่น ชื่อหมู่บ้าน ชื่อเมือง ชื่อภูเขา ชื่อวัด ชื่อแม่น้ำ และชื่อถนนหนทางต่างๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชื่อตำบลนับว่ามีความใกล้ชิดกับกลุ่มประชาชนในระดับหนึ่ง เนื่องจากเป็นชื่อที่กำหนดโดยคนกลุ่มที่อาศัยในสถานที่เดียวกัน ได้ตกลงและมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับลักษณะความหมายและที่มาของชื่อตำบลนั้นๆ

การศึกษาเกี่ยวกับภูมินามของตำบลนับว่ามีความสำคัญเพราะช่วยให้เข้าใจลักษณะต่างๆของท้องถิ่น เนื่องจากภูมินามของตำบลสามารถแสดงให้เห็นลักษณะทางกายภาพ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พรรณพืช และพรรณสัตว์ เป็นต้น ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้นได้ เป็นต้นว่า วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม อาชีพ ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาสนใจที่จะทำการศึกษาภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรี ด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ ประการแรกจังหวัดลพบุรีเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี หนึ่งเมืองลพบุรีนั้นเคยเป็นราชธานีแห่งที่ 2 ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จอมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ด้วยเหตุนี้ทำให้มีชุมชนเก่าแก่มากมาย ประการต่อมาจังหวัดลพบุรีมีความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นที่มาของการตั้งถิ่นฐาน ประการสุดท้ายจังหวัดลพบุรีมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันทำให้เกิดการผสมผสานความเชื่อและวัฒนธรรมซึ่งลักษณะต่างๆเหล่านี้ล้วนปรากฏและสะท้อนให้เห็นผ่านภูมินามของตำบลทั้งสิ้น

การศึกษาภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรีนั้นทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ลักษณะภาษาคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมของภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ผู้อ่านหรือผู้สนใจยังสามารถนำข้อมูลและผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่างๆต่อไปได้ เช่น ด้านการศึกษา ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรีมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรี

2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะภาษาของภูมิภาคในจังหวัดลพบุรีทั้งโครงสร้างทางภาษาและโครงสร้างทางความหมาย

3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของภูมิภาคในจังหวัดลพบุรี

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ข้อมูลภูมิภาคในจังหวัดลพบุรีทั้งสิ้น 124 ตำบล จาก 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอท่าม่วง อำเภอชัยบาดาล อำเภอพัฒนานิคม อำเภอโคกเจริญ อำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกสำโรง อำเภอหนองม่วง อำเภอท่าหลวง อำเภอสระโบสถ์ และอำเภอลำสนธิ (กรมการปกครอง, 2546, น.158-165)

วิธีการดำเนินการศึกษา

1. ค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภูมิภาคในจังหวัดลพบุรีทั้งจากข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากสื่อเว็บไซต์ของแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล และข้อมูลภาคสนาม
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ลักษณะภาษาของภูมิภาคในจังหวัดลพบุรีทั้งโครงสร้างทางภาษาและโครงสร้างทางความหมาย
4. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 3 มาวิเคราะห์คุณค่าของภูมิภาคในจังหวัดลพบุรี
5. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดภาษาศาสตร์โครงสร้าง (Structural Grammar) จะนำมาวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างทางภาษาของคำภูมิภาค แนวคิดนี้มุ่งศึกษาภาษาจากสิ่งที่สังเกตเห็น ได้โดยตรง กล่าวคือรูปภาษา (Form) และให้ความสำคัญกับ โครงสร้างภาษา คือ หน่วยต่างๆของภาษาจากหน่วยที่เล็กที่สุด รวมตัวกันเป็นหน่วยสร้างที่ใหญ่ขึ้น คือ ตั้งแต่ระดับของเสียง หน่วยเสียง พยางค์ หน่วยคำ คำ วลี อนุประโยค จนถึงระดับประโยค (โอพาร์ รัตนภักดิ์ และวิมลศิริ กลิ่นบุบผา, 2555, น.143)

2. ทฤษฎีการจัดกลุ่มทางความหมาย (Semantic Field Theory) จะนำมาใช้วิเคราะห์โครงสร้างทางความหมายของคำภูมิภาค ทฤษฎีนี้มีแนวคิดสำคัญว่า คำแต่ละคำไม่ได้้อย่างโดดเดี่ยว แม้จะไม่สามารถเข้าใจความหมายที่ชัดเจนของคำนั้นได้ แต่ถ้านำคำหลายๆคำมาเปรียบเทียบกัน ก็จะสามารเข้าใจความหมายของคำแต่ละคำได้เด่นชัดยิ่งขึ้น เพราะคำแต่ละคำมีความสัมพันธ์ทางด้านความหมาย นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาด้านความหมายจึงถือว่าคำที่มีความหมายอยู่ขอบเขต โนทัศน์เดียวกัน (concept domain) จัดอยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน (semantic field) (ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2545, น.145)

3. แนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethonsemantics) จะนำมาวิเคราะห์ลักษณะ โครงสร้างทางความหมายของคำภูมิภาค แนวคิดนี้จะเป็นการศึกษาภาษาโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าถึงระบบปริชาณซึ่งหมายถึงระบบความรู้ ความคิด มโนทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็ตามจากการวิเคราะห์ความหมายของคำในภาษาของกลุ่ม ทั้งนี้เพราะคำศัพท์ในภาษาเป็นตัวแทนของมโนทัศน์ของคนในชุมชนหรือสังคม การศึกษา

คำศัพท์จึงทำให้เราสามารถค้นหาระบบบทสนทนาของชุมชนหรือกลุ่มสังคมกลุ่มนั้นๆ ได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546)

4. ภูมินามกับวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างภูมินามกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ ภูมินามซึ่งเป็นคำนามที่ใช้เรียกขานสถานที่ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ทั่วไป ทั้งนี้ภูมินามมักตั้งและกำหนดให้มีความแตกต่างเบื้องต้นตามพื้นที่ เพื่อจะได้สามารถเรียกบ่งบอกสถานที่ต่างๆ ได้อย่างจำเพาะเจาะจง (ไพฑูริย์ ปิยะปกรณ์, 2537, น.49) โดยผู้ที่ตั้งภูมินามส่วนมาก ได้แก่ ผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสถานที่นั้นๆ และด้วยเหตุนี้การตั้งชื่อเรียกสถานที่หรือภูมินามเกี่ยวข้องกับผูกพันอยู่กับคน ทำให้ภูมินามมีนัยบางประการที่สามารถบ่งบอกถึงวิถีคิด วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในสถานที่นั้นๆ ได้ ดังนั้นในการศึกษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนจึงอาจศึกษาได้จากการตั้งชื่อภูมินามได้อีกทางหนึ่ง

5. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หมายถึง ประวัติศาสตร์สังคมที่แสดงให้เห็นความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่นเดียวกันที่อาจแตกต่างทางชาติพันธุ์ แต่เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เดียวกันตั้งแต่ 2-3 ชั่วคนสืบลงไป ก็จะเกิดสำนึกร่วมกันเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และคติทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน โดยมีพื้นฐานทางความเชื่อและศีลธรรมเดียวกัน (ศรีจักร วัลลิโกดม อ่างใน ปรมพมต แก้วนนท์, 2553, น.12) ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีจุดประสงค์เพื่อเข้าใจในความหลากหลายของวิถีวัฒนธรรม ประสบการณ์ และระบบที่แตกต่างกันของชุมชนต่างๆ

ผลการศึกษา

1. ลักษณะภาษาของภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรี

การวิเคราะห์ลักษณะภาษาของภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นโครงสร้างของคำที่ประกอบสร้างขึ้นเป็นชื่อตำบล อีกทั้งความหมายของคำศัพท์ที่เลือกใช้ในการตั้งภูมินามตำบล ก็จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาแบ่งประเด็นในการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ โครงสร้างทางภาษา และโครงสร้างทางความหมาย ดังนี้

1.1 โครงสร้างทางภาษา ผู้ศึกษาพิจารณาโครงสร้างภาษาจากจำนวนคำ และโครงสร้างของคำ ได้ดังนี้

1.1.1 จำนวนคำ จากการวิเคราะห์จำนวนคำที่ประกอบอยู่ในภูมินามตำบลของจังหวัดลพบุรีจำนวน 124 ชื่อ ผลการศึกษาพบว่า ภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรีประกอบด้วยคำมูลตั้งแต่ 1-3 คำ เช่น “ตำบลตะลุง” “ตำบลเพนียด” “ตำบลถนนใหญ่” “ตำบลบัวชุม” “ตำบลบางขันหมาก” “ตำบลทะเลวัดวัง” ภูมินามส่วนใหญ่จะประกอบด้วยคำมูล 2 คำซึ่งพบมากที่สุด 95 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 76.61 จากข้อมูลทางสถิติแล้วเห็นได้ชัดว่าคำที่ประกอบด้วยคำมูล 2 คำมีมากกว่าครึ่งของจำนวนภูมินามทั้งหมด ลักษณะดังกล่าวนี้นับว่าสอดคล้องกับลักษณะของภาษาไทยคือเป็นภาษาคำโดด จึงไม่นิยมคำขนาดยาว

1.1.2 โครงสร้างคำ พิจารณาจากส่วนประกอบของคำ รูปแบบการเรียงคำ และความสัมพันธ์ของคำที่เรียงกันในภูมินาม ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของคำประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

คำหลักซึ่งทำหน้าที่แสดงความหมายหลักของชื่อภูมินาม และคำขยายซึ่งทำหน้าที่ขยายความหมายของคำหลัก ทั้งนี้คำหลักจะต้องปรากฏเสมอ แต่คำขยายจะปรากฏเฉพาะในชื่อที่มีประกอบด้วยคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเท่านั้น และจากการศึกษาชื่อภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีพบรูปแบบการเรียงคำทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ “คำหลัก” “คำหลัก+คำหลัก” “คำหลัก+คำขยาย” และ “คำขยาย+คำหลัก” โดยรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุดคือแบบ “คำหลัก+คำขยาย” ปรากฏถึง 93 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 75 จึงอาจกล่าวได้ว่าภูมินามส่วนใหญ่เป็นคำประสมชนิดคำนามหรือนามวลี ส่วนรูปแบบอื่นนั้นพบน้อยมาก

การเรียงคำแบบ “คำหลัก+คำหลัก” และ “คำหลัก+คำขยาย” นับว่าสอดคล้องกับลักษณะทางไวยากรณ์ไทย แต่การเรียงคำแบบ “คำขยาย+คำหลัก” นั้นไม่สอดคล้องกับลักษณะทางไวยากรณ์ไทย แต่การเรียงคำแบบลักษณะดังกล่าวบางกรณีก็เพื่อลักษณะเฉพาะของตำบล โดยการวางคำขยายบอกคุณสมบัติหรือลักษณะไว้หน้าคำหลัก เช่น ตำบลสี่คลอง ตัวอย่างภูมินามที่มีการเรียงคำทั้ง 4 แบบมีดังต่อไปนี้

คำหลัก	คำหลัก + คำขยาย	คำขยาย+ คำหลัก	คำหลัก + คำหลัก
ตะลุง	บัว + ชุม	ท้าย + ตลาด	หัว + ลำโรง
พรหมมาستر	ไผ่ + ไหญ่	สี่ + คลอง	สระ + โบสถ์
พูกา	บาง + ลี่		ดี + ลัง
เพนียด	ดง + ดินแดง		

1.2 โครงสร้างทางความหมาย การศึกษาโครงสร้างทางความหมายจะพิจารณาความหมายของคำศัพท์ที่อยู่ต่อจากคำว่า “ตำบล” เนื่องจากไม่ใช่ส่วนหนึ่งของชื่อ ขึ้นต่อมา นำภูมินามหมู่บ้านมาจำแนกออกเป็นศัพท์ย่อย โดยศัพท์คำนั้นต้องมีความหมายสมบูรณ์ตัวเอง จากนั้นก็อ้างอิงความหมายของคำศัพท์ตามพจนานุกรม หนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์บุคคล กรณีเป็นชื่อเฉพาะบุคคลหรือสถานที่ก็จะวิเคราะห์ตามเจ้าของชื่อเฉพาะนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับระบบความคิดของคนในท้องถิ่น จากนั้นจึงจัดประเภทของศัพท์ตามตำแหน่งและความสำคัญของศัพท์ โดยศัพท์ที่ปรากฏเป็นคำแรกของชื่อถือว่าเป็นศัพท์ที่มีความสำคัญ จึงจัดเป็น “ศัพท์หลัก” ส่วนศัพท์ที่ปรากฏต่อจากศัพท์หลัก ซึ่งอาจจะมีมากกว่า 1 ศัพท์ จัดเป็นศัพท์ขยายทั้งหมด เนื่องจากศัพท์เหล่านี้ถูกเลือกมาใช้เพื่อขยายความหมายของศัพท์หลักจึงมีความสำคัญ รองลงมาจากศัพท์หลักขึ้นต่อมา จัดกลุ่มความหมายของศัพท์หลักและศัพท์ขยาย โดยคำที่มีความหมายอยู่ในขอบเขตมโนทัศน์ (concept domain) เดียวกันก็จัดให้อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน เช่น คำว่า “ยาง” “กะเทียม” “ม่วง” และ “ขาม” มีความหมายอยู่ในขอบเขตเดียวกัน คือ อ้างถึงพืช จึงรวมคำเหล่านี้ไว้ในกลุ่มความหมาย “พืช” ขึ้นสุดท้ายนับความถี่ของการปรากฏ โดยนับทุกครั้งที่ศัพท์ ปรากฏ แม้ว่าศัพท์เดียวกันจะปรากฏซ้ำกันมากกว่า 1 ครั้งเพราะทุกครั้งที่ศัพท์ปรากฏ จะแสดงนัยทางสถิติ

จากการวิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์หลักและคำศัพท์ขยาย มีผลการศึกษาวิเคราะห์ความหมายและเปรียบเทียบกลุ่มความหมายของคำศัพท์หลักและคำศัพท์ขยายได้ด้วยตารางต่อไปนี้

กลุ่มความหมาย	จำนวนคำหลัก	ร้อยละ	จำนวนคำขยาย	ร้อยละ	รวมศัพท์	ร้อยละ	ตัวอย่างคำ
1.ลักษณะภูมิประเทศ	77.00	58.33	7.00	6.25	84.00	34.43	
1.1น้ำและแหล่งน้ำ	(40.00)	(30.30)	(5.00)	(4.46)	(45.00)	(18.44)	ทะเล ลำพาน (ลำธาร) บาง คลอง ลำ ห้วย ชับ หนอง โป่ง วัง น้ำ บ่อ กุด
1.2 พื้นที่ทำกิน	(2.00)	(1.52)	(0.00)	(0.00)	(2.00)	(0.82)	นา ทุ่ง
1.3 พื้นที่ป่า	(4.00)	(3.03)	(0.00)	(0.00)	(4.00)	(1.64)	ดง ป่า
1.4 พื้นที่สูง	(15.00)	(11.36)	(0.00)	(0.00)	(15.00)	(6.15)	เขา โคนก ดอน
1.5 พื้นที่ริมน้ำ	(7.00)	(5.30)	(0.00)	(0.00)	(7.00)	(2.87)	ท่า

กลุ่มความหมาย	จำนวนค่าหลัก	ร้อยละ	จำนวนค่าขยาย	ร้อยละ	รวมศัพท์	ร้อยละ	ตัวอย่างคำศัพท์
1.6 พื้นที่ต่ำ	(1.00)	(0.76)	(1.00)	(0.89)	(2.00)	(0.82)	หลุม สลุด
1.7 พื้นที่จัดสรร	(3.00)	(2.27)	(0.00)	(0.00)	(3.00)	(1.23)	นิคม
1.8 ช่องแคบและช่องเขา	(1.00)	(0.76)	(0.00)	(0.00)	(1.00)	(0.41)	ช่อง
1.9 พื้นที่ราบ	(1.00)	(0.76)	(1.00)	(0.89)	(2.00)	(0.82)	ราบ
1.10 พื้นที่เกาะ	(3.00)	(2.27)	(0.00)	(0.00)	(3.00)	(1.23)	เกาะ แก่ง
2. พืช	13.00	9.85	30.00	26.79	43.00	17.62	กะเทียม(กระเทียม) ตูม จี๊ว พลับ โพธิ์ แด่ ข่อย ม่วง(มะม่วง) บัว มะกอก มะรุ้ม ตะเคียน มะนาว ข้าว สะแก จัน ใฝ่ ก้อย ลำโพง ม่วง ยาง ผักกูด จำปา ผักแว่น รวก มะค่า แสมสาร

กลุ่มความหมาย	จำนวนค่าหลัก	ร้อยละ	จำนวนค่าขยาย	ร้อยละ	รวมศัพท์	ร้อยละ	ตัวอย่างคำ
3. บุคคล	6.00	4.55	8.00	7.14	14.00	5.74	ตนเอง นารายณ์ ยาย ชัย ชี มหาสอน ดี ลัง ชุน ตา นิยม
4. สัตว์	1.00	0.76	4.00	3.57	5.00	2.05	ตลาด(ตลาด) เต่า สาลิกา สารเดช(ชื่อช้าง) ช้าง
5. วัตถุธรรมชาติและแร่ธาตุ	2.00	1.52	9.00	8.04	11.00	4.51	หิน ดิน แก้ว เหล็ก ทราย ทอง
6. วัตถุและสิ่งของ	2.00	1.52	6.00	5.36	8.00	3.28	สร ธนู ชั้นหมาก ศิลา ขอน หมี่(ไหม)
7. สถานที่	14.00	10.61	4.00	3.57	17.00	6.97	บ้าน เมือง ตลาด หลวง วัด
8. สิ่งก่อสร้าง	5.00	3.79	2.00	1.79	7.00	2.87	พระ ถนน โรง เพลิง โบสถ์ สระ เพนียด

กลุ่มความหมาย	จำนวนค่าหลัก	ร้อยละ	จำนวนค่าขยาย	ร้อยละ	รวมศัพท์	ร้อยละ	ตัวอย่างคำ
9. กิริยาอาการ	6.00	4.55	14.00	12.50	19.00	7.79	ชูป โท่ง ราย สร้าง ค่อม ชุม ถลุง ขวาง ปัก ชอน วุ้ง คู่ เบิก
10. คุณสมบัติ	2.00	1.52	14.00	12.50	16.00	6.56	งาม ยอด ใหญ่ คำ หวาน ดาล ใหม่ แหลม ขาว สาย น้อย แดง
11. ตำแหน่งและทิศทาง	2.00	1.52	0.00	0.00	2.00	0.82	หัว
12. จำนวน	0.00	0.00	6.00	5.36	6.00	2.46	สาม เก้า สี่ โสม สำ โทน
13. สิริมงคล	2.00	1.52	6.00	5.36	8.00	3.28	ชัย ทิพย์ สามัคคี แก้ว สมบูรณ์ เจริญ
14. อวัยวะ	0.00	0.00	2.00	1.79	2.00	0.82	ท้าย(หาง) บา(ป่า)
รวม	132.00	100.00	112.00	100.00	244.00	100.00	

1.2.1 ความหมายของคำศัพท์หลัก จากการวิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์หลักทั้ง 132 คำ สามารถแยกกลุ่มความหมายได้ทั้งหมด 12 กลุ่ม โดยกลุ่มความหมายที่ปรากฏมากที่สุดคือ กลุ่มความหมายของ “ลักษณะภูมิประเทศ” ซึ่งปรากฏคำทั้งสิ้น 77 คำ คิดเป็นร้อยละ 58.33 ของจำนวนคำศัพท์หลักทั้งหมด โดยกลุ่มความหมายย่อยของลักษณะภูมิประเทศ ปรากฏกลุ่มความหมายของ “น้ำไหลและแหล่งน้ำ” มากที่สุด และมากที่สุดในกลุ่มความหมายของคำศัพท์หลักทั้งหมด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 30.30 นั่นก็แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ของคนในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ โดยเฉพาะ “น้ำและแหล่งน้ำ” จนอาจกล่าวได้ว่าคนในท้องถิ่นมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับสายน้ำเป็นอย่างมาก

1.2.2 ความหมายของคำศัพท์ขยาย จากการวิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์ขยายทั้ง 112 คำ พบคำศัพท์ขยายในภูมินามตำบลของจังหวัดลพบุรีมีความหลากหลายกว่าคำศัพท์หลัก โดยแบ่งได้ทั้งหมด 13 กลุ่ม โดยกลุ่มที่มีความหมายปรากฏมากที่สุดคือ กลุ่มความหมายที่เกี่ยวกับ “พืช” ซึ่งปรากฏมากถึง 30 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.79 ของคำศัพท์ขยายทั้งหมด ส่วนกลุ่มความหมายอื่นๆนั้นก็จะมีปรากฏความถี่ที่ใกล้เคียงกันแต่น้อยกว่ากลุ่มความหมายที่เกี่ยวกับ “พืช” มาก โดยกลุ่มความหมายที่เกี่ยวกับ “พืช” ปรากฏมากที่สุดนั้นสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของพืชพรรณต่างๆที่มีต่อคนในท้องถิ่น พืชพรรณเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่รอบตัวและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้คนในท้องถิ่นนำชื่อเรียกพืชหรือคำเรียกพืชหรือส่วนประกอบของพืชนำมาตั้งชื่อภูมินามตำบลของตนเอง

1.2.3 เปรียบเทียบความหมายของคำศัพท์หลักและคำศัพท์ขยาย ผู้ศึกษาได้นำความถี่กลุ่มความหมายของคำศัพท์หลักและคำศัพท์ขยายมารวมกัน เพื่อจะให้เห็นว่ากลุ่มความหมายใดปรากฏความถี่มากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้สะท้อนถึงโลกทัศน์ของคนในท้องถิ่น ผลการเปรียบเทียบพบว่ากลุ่มความหมายของ “น้ำและแหล่งน้ำ” ปรากฏในภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีมากที่สุดคือ 45 คำ คิดเป็นร้อยละ 18.44 รองลงมาคือกลุ่มความหมายที่เกี่ยวกับ “พืช” ซึ่งพบทั้งหมด 43 คำ คิดเป็นร้อยละ 17.62 ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์กลุ่มความหมายของคำศัพท์หลักและกลุ่มความหมายของคำศัพท์ขยายในข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีนั้นประกอบด้วยกลุ่มความหมายของ “น้ำและแหล่งน้ำ” กับ “พืช” มากที่สุด ด้วยเหตุนี้อาจเชื่อมโยงได้ว่าจังหวัดลพบุรีมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านแหล่งน้ำและพืชพรรณ

1.2.4 เปรียบเทียบรูปศัพท์ที่ปรากฏความถี่สูงสุดในภูมินาม ผู้ศึกษาได้นำคำศัพท์ทั้งหมดในภูมินามจำนวน 244 คำ มาวิเคราะห์รูปศัพท์ที่ปรากฏความถี่สูงสุดในภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรี เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปศัพท์กับโลกทัศน์ของคนในท้องถิ่น ผลการเปรียบเทียบพบว่ารูปศัพท์ที่ปรากฏสูงสุด 5 อันดับ คือ รูปศัพท์คำว่า “หนอง” ปรากฏมากที่สุดถึง 11 ครั้ง จากจำนวนคำศัพท์ทั้งหมด 244 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.50 รองลงมาคือ “ท่า” “โลก” “บาง” “บ้าน” ตามลำดับ รูปศัพท์คำว่า “หนอง” ที่ปรากฏความถี่

สูงสุดนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์กลุ่มความหมายของคำศัพท์ทั้งหมด โดยกลุ่มความหมายของ “น้ำและแหล่งน้ำ” เป็นโลกทัศน์สำคัญร่วมกันของคนในจังหวัดลพบุรีและมีอิทธิพลต่อระบบความคิดของคนในท้องถิ่นด้วย

จากผลการศึกษา สะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมในตำบลของจังหวัดลพบุรีว่ามีแหล่งน้ำจำนวนมาก ผู้คนต่างตั้งถิ่นฐานที่ใกล้กับแหล่งน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงสลับกับพื้นที่ราบซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก เรือกสวนไร่นา ซึ่งเห็นโดยทั่วไปว่าเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลางของไทย อุดมไปด้วยแหล่งน้ำ มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตรกรรมและการประมง

2. คุณค่าของภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีพบว่ามีคุณค่าในแง่ของการเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นลักษณะต่างๆของจังหวัดลพบุรีได้เป็นอย่างดี อาจแบ่งออกได้เป็น 7 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์ ภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรีสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลาย ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ตลอดจนค่านิยมในการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในท้องถิ่น โดยภูมินามของตำบลแสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์ในจังหวัดลพบุรีได้ถึง 8 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำ เป็นลักษณะภูมิประเทศที่พบมากที่สุดใภูมินามตำบล เพราะเนื่องจากการตั้งถิ่นของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องอาศัยแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภคและใช้ในการประกอบอาชีพ ในที่นี้ศัพท์ที่เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำมีทั้งหมด 7 ประเภท ได้แก่ (1) หนองน้ำ เป็นต้นว่า ตำบลหนองยายโตะ ตำบลหนองแรม ตำบลหนองทรายขาว ตำบลหนองเต่า ตำบลหนองกระเบียน ตำบลหนองบัว ตำบลหนองม่วง (2) บาง ซึ่งหมายถึงทางน้ำเล็ก ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) เป็นต้นว่า ตำบลบางชันหมาก ตำบลบางพิง ตำบลบางกะพี้ ตำบลบางขาม และตำบลบางลี่ (3) ห้วย เป็นต้นว่า ตำบลห้วยหิน ตำบลห้วยโป่ง และตำบลห้วยขุนราม (4) ลำน้ำ เป็นต้นว่า ตำบลลำนารายณ์ และตำบลลำสนธิ (5) น้ำซับ ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่มีน้ำซับซาบอยู่ใต้ดิน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) เป็นต้นว่า ตำบลซับตะเคียน และตำบลซับจำปา (6) คลอง เป็นต้นว่า ตำบลสี่คลอง และตำบลคลองเกตุ นอกจากนี้ยังพบว่าการนำชื่อคลองในท้องถิ่นมาตั้งเป็นภูมินาม เช่น ตำบลตะลุง และตำบลคลองเกตุ เป็นต้น (7) วังน้ำ เป็นต้นว่า ตำบลวังเพลิง ตำบลวังขอนขว้าง และตำบลวังจั่น จากการปรากฏของศัพท์ที่แสดงถึงลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำจำนวนมากนี้สะท้อนให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของจังหวัดลพบุรี

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นป่าไม้ แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าในจังหวัดลพบุรี ป่าที่ปรากฏในภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีจำแนกได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ คำว่า “ป่า” เป็นต้นว่า ตำบลป่าตาล เป็นต้น และ คำว่า “ดง” เป็นต้นว่า ตำบลดงมะรุ้ม และตำบลดงพลับ เป็นต้น

2.1.3 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นท้องทุ่ง เป็นที่ราบโล่งอาจรวมถึงพื้นที่ที่เป็นทุ่งนาด้วย โดยคำที่นำมาประกอบภูมินามได้แก่ คำว่า “ทุ่ง” เช่น ตำบลทุ่งท่าช้าง คำว่า “นา” เช่น ตำบลนาโสม และคำว่า “ราบ” เช่น ตำบลสะแกราบ

2.1.4 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ริมน้ำ คำที่เกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศนี้ได้แก่คำว่า “ท่า” ซึ่งหมายถึงฝั่งน้ำสำหรับขึ้นลง(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เช่น ตำบลท่าแค ตำบลท่ามะนาว และท่าศาลา เป็นต้น

2.1.5 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่สูง เป็นพื้นที่อีกลักษณะหนึ่งที่ผู้คนนิยมใช้สำหรับการตั้งถิ่นฐาน คำที่ใช้เรียกลักษณะภูมิประเทศแบบนี้ ได้แก่คำว่า “โคก” เช่น ตำบลโคกกะเทียม ตำบลโคกตูม และตำบลโคกลำพาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอีกตำบลหนึ่งที่เป็นตำบลที่มีลักษณะภูมิประเทศแบบเป็นที่สูงปัจจุบัน แต่ก็เป็นพื้นที่ต่ำในอดีตนั่นก็คือ ตำบลโคกสลด คำว่าสลดหมายถึงพื้นที่ได้ทะเล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของสุคารา สุจฉายา (2542, น.15) ที่ว่า จากการสำรวจทางธรณีวิทยา ราว 280 ปีล้านมาแล้ว แอ่งเจ้าพระยามีสภาพเป็นท้องทะเลกว้างใหญ่ มีการสะสมตะกอนจากดินทราย และบางส่วนเป็นแหล่งทับถมซากพืชซากสัตว์จำพวกปะการัง จึงเป็นเหตุให้พื้นที่ในจังหวัดลพบุรีบางส่วนจมอยู่ใต้ทะเล และคำว่า “ดอน” เช่น ตำบลดอนดึง และตำบลดอนโพธิ์ เป็นต้น

2.1.6 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุต่างๆ เป็นการบอกถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถื่นนั้นๆ โดยจำแนกเป็น 4 ลักษณะคือ “ดิน” เช่น ตำบลท่าดินดำ และตำบลท่าดินแดง เป็นต้น “ทราย” เช่น ตำบลบ้านทราย และตำบลหนองทรายขาว เป็นต้น “หิน” เช่น ตำบลห้วยหิน และตำบลหินปัก “แร่ธาตุ” เช่น ตำบลบ่อทอง ตำบลวังทอง และตำบลสายห้วยแก้ว เป็นต้น

2.1.7 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา เนื่องจากจังหวัดลพบุรีมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย มีทั้งลักษณะที่ราบลุ่มแม่น้ำ และลักษณะที่ราบสลับเชิงเขา (คณะกรรมการฝ่ายเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, น.4) ซึ่งลักษณะดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นผ่านภูมินามตำบล เช่น ตำบลเขาพระงาม ตำบลเขาแหลม ตำบลเขาสามยอด ตำบลเขาสมอคอน ตำบลเขารวก และตำบลเขาน้อย เป็นต้น

2.1.8 ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเกาะ เป็นลักษณะภูมิประเทศที่เกิดขึ้นจากแหล่งน้ำ เช่น ตำบลเกาะแก้ว และตำบลเกาะรัง เป็นต้น

2.2 พรรณพืชพรรณสัตว์ ภูมินามของตำบลสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของพรรณพืชพรรณสัตว์ในพื้นที่จังหวัดลพบุรีได้เป็นอย่างดี โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

2.2.1 พรรณพืช ภูมินามตำบลแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณต่างๆจำนวนมาก โดยในพื้นที่แบ่งพืชพรรณเป็น 7 ประเภท คือ (1)ไม้ยืนต้น 20 ชนิด เป็นต้นว่า ตำบลงิ้วราย ตำบลดกโก (ตะโก) ตำบลชะต๊ะเตียน ตำบลท่าแค (2)ไม้ล้มลุก 4 ชนิด เป็นต้นว่า ตำบลโคกกะเทียม (กระเทียม) ตำบลหนองแขม ตำบลบ้านกล้วย (3)พืชตระกูลปาล์ม 1 ชนิด เป็นต้นว่า ตำบลป่าตาล (4)ไม้พุ่ม 2 ชนิด เป็นต้นว่า ตำบลท่ามะนาว ตำบลบางกะพี้ (กระพี้) (5)พืชตระกูลเฟิน 2 ชนิด เป็นต้นว่า ตำบลแก่งผักกูด ตำบลหนองผักแว่น (6)ไม้น้ำ 1 ชนิด เป็นต้นว่า ตำบลบัวชุม (7)ไม้ตระกูลไผ่ 2 ชนิด เป็นต้นว่า ตำบลไผ่ใหญ่ ตำบลเขารวก (ไผ่รวก)

ลักษณะภูมินามตำบลที่แสดงให้เห็นพรรณพืชนี้ นอกจากจะเป็นการบันทึกชื่อพรรณพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่น ยังสะท้อนให้เห็นค่านิยมในการตั้งถิ่นฐาน เนื่องด้วยการตั้งถิ่นฐานบางครั้งนิยมตั้งตามทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่จำนวนมากในท้องถิ่น เพราะคนในท้องถิ่นสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวนั้นมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างหลากหลาย

2.2.2 พรรณสัตว์ ภูมินามของตำบลสะท้อนให้พรรณสัตว์ต่างๆซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัดลพบุรี ในที่นี้จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ (1)สัตว์บก เป็นต้นว่า ตำบลทุ่งท่าช้าง ตำบลหนองสารเดช (ชื่อช้าง) (2)สัตว์เลื้อยคลาน เป็นต้นว่า ตำบลหนองเต่า (3)สัตว์น้ำ เป็นต้นว่า ตำบลท้ายตลาด (ปลาตลาด) ทั้งนี้ภูมินามของตำบลที่ปรากฏชื่อสัตว์ชนิดต่างๆ แสดงให้เห็นถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์แต่ละชนิด ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้และแหล่งน้ำ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างพึ่งพาอาศัยกัน

2.3 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี จึงเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่งที่บ่งบอกความเป็นมาและร่องรอยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท

2.3.1 เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่สำคัญที่เคยเกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยภูมินามตำบลในจังหวัดนั้นสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเหตุการณ์เหล่านั้นมักเป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อคนในท้องถิ่น หรือเป็นเรื่องที่จดจำของคนในท้องถิ่น เป็นต้นว่า “ตำบลบ้านเบิก” ได้ชื่อว่า บ้านเบิก เพราะเป็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงความเป็นมาของหมู่บ้าน กล่าวคือ บ้านเบิก เป็นชุมชนเก่าแก่ที่สุดในอำเภอท่าเรือ ในสมัยก่อนพื้นที่เป็นที่รกร้าง ชาวบ้านได้พากันมาถางป่า สร้างบ้านเรือน บุกเบิกให้เกิดชุมชนขึ้น

2.3.2 บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีแสดงให้เห็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่เคยมีบทบาทต่อท้องถิ่น หรือเป็นที่รู้จักและเคารพนับถือของผู้คนในท้องถิ่นนั้น จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้ที่ก่อตั้งหรือมีส่วนร่วมในการบุกเบิกพื้นที่ตำบลในระยะแรกๆ เป็นต้นว่า “ตำบลห้วยขุนราม” โดยขุนรามเป็นผู้นำชุมชนของคณอพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าว หรือ “ตำบลศีลสัง” ซึ่งเป็นชื่อคู่สามภรรยาคนหนึ่งเริ่มเข้ามาบุกเบิกพื้นที่ตั้งถิ่นฐาน จากนั้นจึงเริ่มมีคณอพยพตามมาเป็นจำนวนมาก (2) ผู้นำหรือบุคคลสำคัญที่คนในท้องถิ่นให้ความเคารพ เช่น “ตำบลบ้านชี” ที่เล่ากันมาจากนามของขุนนางที่ชื่อขุนชี ซึ่งเป็นผู้นำและผู้ชักชวนให้ผู้คนมาอพยพตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ “ตำบลมหาสอน” ที่มาจากนามของภิกษุท่านหนึ่งที่คนในท้องถิ่นให้ความเคารพนับถือ “ตำบลนิคมชัย” ที่มาจากชื่อผู้ตั้งถิ่นฐานที่ชื่อนิคม (3) บุคคลในตำนานหรือเรื่องเล่า เป็นต้นว่า “ตำบลชัยบาดาล” เพี้ยนมาจาก “ชัยบาดาน” ซึ่งเล่ากันว่า ในพื้นที่บริเวณนั้นแห้งแล้งมาก แหล่งน้ำในบริเวณนี้ดังกล่าวไม่มี จึงต้องใช้น้ำในพื้นที่ที่ไกลห่างออกไปหลายกิโลเมตร มีคนชายแก่คนหนึ่งชื่อว่าชัย เป็นคนรับจ้างหาบน้ำ ด้วยความแห้งน้ำกับชุมชนนั้นห่างกันมาก จึงทำให้นายชัยต้องหาบน้ำไปกลับจนบ่าของเขานั้นด้าน

2.3.4 สถานที่สำคัญในท้องถิ่น ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกี่ยวกับสถานที่สำคัญในท้องถิ่น โดยอาจจะจำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่ (1) วัด เป็นต้นว่า “ตำบลเชียงงา” มาจากชื่อวัดเชียงงาสว่างามซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ในท้องถิ่น และ “ตำบลมูจลินท์” ซึ่งเป็นชื่อวัดในท้องถิ่น (2) สถานที่ที่เป็นสาธารณประโยชน์ในท้องถิ่น เป็นต้นว่า “ตำบลคลองเกตุ” “ตำบลตะลุง” ซึ่งต่างก็เป็นชื่อคลองที่คนในท้องถิ่นใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกัน (3) ที่พักชั่วคราว เป็นต้นว่า “ตำบลท่าศาลา” ซึ่งศาลามาจากเมื่อในอดีตชาวบ้านเดินทางไปนมัสการพระพุทธบาท สระบุรี ระหว่างทางได้มาสร้างศาลาที่บริเวณดังกล่าวเพื่อเป็นที่พักชั่วคราวในระหว่างการเดินทาง (4) ภูเขา เป็นต้น “ตำบลเขาพระงาม” เพราะบนภูเขานี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธองค์ใหญ่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ อาจกล่าวได้ว่าสถานที่ทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ตลอดจนความเป็นมาและพัฒนาการของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

2.3.5 ตำแหน่งที่ตั้งของตำบล เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นผ่านภูมินามตำบล โดยตำแหน่งที่ตั้งนับเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงลักษณะกายภาพของท้องถิ่นนั้นว่าตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ บริเวณใด ทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของท้องถิ่นนั้นอีกด้วย เป็นต้นว่า “ตำบลหัวลำ” ซึ่งบ่งบอกว่าพื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บริเวณต้นลำน้ำ

2.4 ตำนานและนิทานพื้นบ้าน ภูมินามจำนวนตั้งตามตำนานหรือนิทานพื้นบ้านของท้องถิ่นนั้นๆ โดยนิทานพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับภูมินามเป็นนิทานประเภทนิทานประจำถิ่นซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับ

สถานที่ในท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นความเชื่อและโลกทัศน์ของคนในพื้นที่ และยังเป็นข้อมูล ซึ่งมีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของพื้นที่นั้นๆ ได้อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ภูมินามตำบลใน จังหวัดลพบุรีซึ่งมีที่มาจากตำนานและนิทานพื้นบ้านสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่

2.4.1 ตำนานและนิทานพื้นบ้านลพบุรีที่สัมพันธ์กับกับนิทานก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเรื่องราวที่อธิบายความเป็นมาของเมืองลพบุรีและสิ่งแวดล้อมต่างๆ อันแสดงให้เห็นการเลือกที่จะรับรู้เรื่องราวในอดีตที่น่าจดจำเป็นพิเศษแล้วใช้โลกทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อความเรื่องราวเหล่านั้น เรื่องราวในตำนานจึงเป็นที่มาของสถานที่ต่างๆ ในท้องถิ่นและเป็นการแสดงการรับรู้และโลกทัศน์ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย เช่น “ตำบลโพธิ์เก้าต้น” “ตำบลถนนใหญ่” “ตำบลเกาะแก้ว” ซึ่งมาจากตำนานเรื่องพระยาแครงโครตรระบองซึ่ง เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงพระยาแครงผู้มีบุญที่เกิดมาเพื่อล้มล้างอำนาจพระยาโครตรระบอง การต่อสู้ของทั้งสองเต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาหาริย์ จนก่อให้เกิดสถานที่ในเมืองลพบุรีมากมาย เช่น แม่น้ำลพบุรี บ้านโพธิ์ผีฟ้า (โพธิ์เก้าต้น) บ้านถนนใหญ่ เกาะแก้ว (ขนาด สุขเจริญ, 2531, น.29-30) และ “ตำบลบางชันหมาก” ที่มาจากตำนานเรื่องสำเภาเจ้ากุงเงินซึ่งเรื่องราวเล่าว่ามีสาวงามนางหนึ่งเป็นที่เลื่องลือไปถึงเจ้ากุงเงินพ่อค้าเรือสำเภา จึงได้ส่งขบวนสำเภาขันหมากพร้อมด้วยของมีค่ามาสู่ขอ พ่อเรือสำเภาล่องมาตามลำน้ำได้เกิดอาเพศ ทำให้เรือ อับปาง ข้วของกระจัดกระจายออกไปคนละทิศละทาง จนเกิดมาเป็นชื่อสถานที่ต่างๆ ในเมืองลพบุรี หนึ่งในนั้นคือ บ้านบางชันหมาก (ขนาด สุขเจริญ, 2531, น.30)

2.4.2 นิทานจากวรรณกรรมหรือเรื่องเล่าที่รู้จักกันดี กล่าวคือ วรรณกรรมหรือเรื่องเล่าบางเรื่องเป็นเรื่องที่สนุกสนานน่าประทับใจทำให้มีการเล่าต่อกันจนแพร่กระจายเป็นที่รู้จักกันดีในท้องถิ่น บางเรื่องจึงปรากฏเป็นนิทานประจำถิ่น โดยภูมินามของตำบลในจังหวัดลพบุรีมีที่มาจากวรรณกรรมที่รู้จักกันดี 2 เรื่อง ได้แก่ (1) ภูมินามที่น่าจะมานิทานเรื่องขุนช้างขุนแผน ได้แก่ “ตำบลโก่งธนู” ซึ่งเล่ากันว่าหลังจากขุนแผนไปรบที่เชียงใหม่ เดินทางกลับมากองศรีอยุธยาโดยเดินทางทางเรือมาถึงบ้าน โก่งธนู ขุนแผนจึงจอดเรือขึ้นมาทำธุระส่วนตัวและเห็นทำเลพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะฝากดาบฟ้าพื้นไว้ที่นี่ จึงฝากภูตผีเทวาให้รักษาดาบฟ้าพื้นเอาไว้ และให้ชื่อบ้านว่า “บ้านดาบโก่งธนู” แต่ด้วยคำเรียกที่ยาวไปชาวบ้านจึงเรียกให้สั้นลงเป็นบ้านโก่งธนู แทน (2) ภูมินามที่มาจากเรื่องรามเกียรติ์ ตอนที่กล่าวถึงหนุมานไปตามหาวิเศษว่านสังกรณีตรีชวา เมื่อหาว่านพบก็เดินทางกลับ ในขณะที่เดินทางกลับ ลมได้พัดเศษหินที่เกาะรากสังกรณีตรีชวาหลุดมาหลายก้อน หินแต่ละก้อนที่หลุดมานี้ได้กลายเป็นเทือกเขาสมอคอน ซึ่งเป็นที่มาของ “ตำบลเขาสมอคอน” (ขนาด สุขเจริญ, 2531, น.33) หรือจะเป็นตอนที่พาลีรบกับทพ เมื่อตอนที่พาลีฆ่าทพได้สำเร็จ พาลีได้ตัดศีรษะของทพเพื่อนำมาฟาดเปิดปากถ้ำ หินที่ปิดปากถ้ำไว้จึงกระเด็นไปตกกระจัดกระจายไปยังที่ต่างๆ เช่นที่แม่น้ำลพบุรี เรียกว่า ทำหิน ที่ตกไปถึงโลกสำโรงซึ่งเป็นลำห้วย เรียกว่า ห้วยหิน (ขนาด สุขเจริญ, 2531, น.33) ซึ่งทั้งสองสถานที่นี้เป็นที่มา “ตำบลทำหิน” “ตำบลห้วยหิน” หรือตอนเมื่อครั้งที่หนุมานครองเมืองลพบุรีอยู่นั้น เห็นว่าเมืองลพบุรีนี้รกรัก และเพื่อสะดวกแก่การรักษาเมือง จึงได้อาหากวาดให้เตียนทำให้

บังเกิดไฟลุกพรึบขึ้นอย่างโชติช่วง ทำอย่างไรไฟก็ไม่ยอมดับ จนดินสูกขาวไปทั้งเมืองกลายเป็นเมืองดินสอพอง เมื่อหนุมนานไม่สามารถจะทำให้ไฟที่ลุกไหม้ดับลงได้ จึงขอให้พระรามช่วย พระรามจึงแผลงศรพรหมมาศ มาตกที่ทุ่งนา บริเวณนี้ต่อมาได้ชื่อว่า “ตำบลพรหมมาศตร์” และได้เกิดน้ำท่วมบริเวณที่ศรตกจนกลายเป็นทะเลน้ำจืดดับไฟที่ลุกนั้นไว้รอดดับทั้งหมด ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “ตำบลทะเลชุบศร” (ผาสุก อินทราวุธ, 2543, น.1)

2.5 วิถีชีวิต ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีบางแห่งก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี จำแนกเป็นทั้งหมด 2 ประเภท

2.5.1 อาชีพ ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีสะท้อนให้เห็นลักษณะอาชีพของผู้คนในท้องถิ่นได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) อาชีพเกษตรกรรม เป็นต้นว่า “ตำบลนาโสม” (2) อาชีพอุตสาหกรรมแร่ธาตุ ไม่ว่าจะเป็น แร่เหล็ก และ ทอง เป็นต้นว่า “ตำบลลุงเหล็ก” “ตำบลโลกสลุง” ที่เพี้ยนมาจาก “ถลุง” “ตำบลบ่อทอง” (3) อาชีพหัตถกรรม เป็นต้นว่า “ตำบลบ้านหมี่” ที่มาจากผ้าไหมมัดหมี่

2.5.2 เครื่องมือเครื่องใช้ ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีสามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือเครื่องใช้ที่คนในท้องถิ่นใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการประกอบอาชีพและด้านการดำรงชีวิต อันสะท้อนให้เห็นร่องรอยหรือรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในอดีตได้เป็นอย่างดี เป็นต้นว่า “ตำบลบางลี่” ซึ่งมาจากเครื่องอุปกรณ์จับปลาที่ชื่อว่า “ลี่” เพราะเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ติดแม่น้ำลพบุรี ทำให้มีปลาชุกชุม ชาวบ้านจึงคิดประดิษฐ์อุปกรณ์จับปลานี้ขึ้น เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

2.6 ความเชื่อและค่านิยม ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีสะท้อนให้เห็นความเชื่อและค่านิยมของผู้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับนามมงคล ซึ่งฐานทางความเชื่อที่ว่าหากตั้งชื่อตำบลด้วยคำที่เป็นสิริมงคลก็จะส่งผลให้ผู้นั้นที่อยู่อาศัยในตำบลมีความสุขความเจริญตามไปด้วย อนึ่ง ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีที่มีความเชื่อในเรื่องนามมงคลอาจจำแนกตามลักษณะการใช้คำที่ประกอบภูมินามได้ 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) การใช้คำที่แสดงถึงการพัฒนา เป็นต้นว่า “ตำบลพัฒนานิคม” (2) การใช้คำที่แสดงถึงการมีโชคชัย เป็นต้นว่า “ตำบลนิคมชัย” “ตำบลชัยนารายณ์” (3) การใช้คำที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า เป็นต้นว่า “ตำบลโลกเจริญ” (4) การใช้คำที่แสดงถึงความสามัคคี เป็นต้นว่า “ตำบลบ้านใหม่สามัคคี” (5) การใช้ที่แสดงถึงสิ่งที่ดี คือคำว่า “แก้ว” เป็นต้นว่า “ตำบลโพตลาดแก้ว”

2.7 ลักษณะการปกครอง เนื่องจากตำบลต่างๆ มีความสัมพันธ์ในมิติของการปกครอง ภูมินามตำบลจึงเกี่ยวข้องกับลักษณะการปกครอง ภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีที่สะท้อนให้เห็นลักษณะการปกครอง อาจจำแนกให้เห็นได้ 2 ประเภท ได้แก่ (1) การแยกตำบล เมื่อตำบลมีประชากรมากขึ้น จนดูแลไม่ทั่วถึงอาจมี

การแยกตำบลเพื่อสะดวกมีการปกครองและพัฒนา โดยภูมินามที่มาจากการแยกเขตการปกครอง จะเป็นร่องรอยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้นว่า “ตำบลนิคมลำนารายณ์” แยกมาจาก “ตำบลลำนารายณ์” เพราะเนื่องจากมีภายในตำบลลำนารายณ์เริ่มมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น จนส่งผลให้ประชากรเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลดังกล่าวมากขึ้น จนทำให้ไม่สามารถดูแลประชากรภายในตำบลได้อย่างทั่วถึง จึงต้องทำเรื่องแยกตำบลใหม่ขึ้น โดยให้ชื่อว่าตำบลนิคมลำนารายณ์ (2) การตั้งตำบลใหม่ ภูมินามของตำบลสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะการปกครองที่เกี่ยวกับการตั้งตำบลใหม่ โดยที่ตำบลนั้นเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านและตั้งตำบลขึ้นมาใหม่ คำที่ใช้ประกอบภูมินามตำบลลักษณะนี้ได้แก่คำว่า “ใหม่” เช่น “ตำบลบ้านใหม่สามัคคี”

สรุปผลการศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ลักษณะภาษาของภูมินามตำบลในจังหวัดลพบุรีประกอบด้วยคำมูล 1-3 คำ พบมากที่สุดคือชื่อที่ประกอบด้วยคำมูล 2 คำ โครงสร้างภายในคำประกอบด้วย “คำหลัก” “คำหลัก+คำหลัก” “คำขยาย+คำหลัก” “คำหลัก+คำขยาย” ส่วนโครงสร้างทางความหมายของภูมินามตำบลพบว่า ศัพท์หลักและศัพท์ขยายมีความหมายทั้งหมด 15 กลุ่ม ความหมายที่พบมากที่สุดในศัพท์หลักคือ “ลักษณะภูมิประเทศ” และความหมายที่พบมากที่สุดในศัพท์ขยาย คือ “พืช” เมื่อนำความหมายของศัพท์หลักและศัพท์ขยายกลุ่มเดียวกันมานับความถี่รวมกัน พบว่ากลุ่มความหมายของ “น้ำและแหล่งน้ำ” มีความถี่สูงสุด รองลงมาคือ “พืช” เมื่อนับความถี่ของรูปศัพท์ทั้งหมดแล้ว พบว่ารูปศัพท์ที่ปรากฏความถี่สูงสุดคือ “หนอง” รองลงมาคือ “ท่า” “โคก” “บาง” “บ้าน” ตามลำดับ ภูมินามของตำบลยังมีคุณค่าในแง่ที่สามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะต่างๆของจังหวัดลพบุรีได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านของลักษณะทางกายภาพ และด้านสภาพสังคมวัฒนธรรม และการศึกษาเรื่องภูมินามในครั้งนี้ทำให้เห็นคุณค่าของท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของท้องถิ่นตน และทำให้ชาวบ้านรู้สึกภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตน

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. (2546). ทำเนียบท้องที่พุทธศักราช 2546 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาการศึกษา
ดินแดน กรมการปกครอง.

กรมวิชาการ. (2542). **ลพบุรี: ธานีแห่งอารยธรรม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, คณะกรรมการฝ่ายประมวล
เอกสารและจดหมายเหตุ, กรมศิลปากร, กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ. (2542).

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิ ปัญญา จังหวัดลพบุรี. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542).

ชมนาค สุขเจริญ. (2531). **ตำนานเมืองลพบุรี : ภาริษฐ์และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2545). **ภาษากับความหมาย. ใน ภาษาศาสตร์เบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา

ภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรมปณต แก้วนนท์. (2533). **แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในบ้านเขาทุเรียน ตำบลเขาพระ**

อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ
ทรัพยากรวัฒนธรรม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผาสุข อินทรารุข. (2543). **ตำนานเมืองลพบุรี (ละโว้) 2 . ใน จดหมายข่าวโบราณคดี, 1(3), น.1-3**

ไพฑูริย์ ปิยะปกรณ์. (2537, กรกฎาคม – ธันวาคม). **ภูมินามการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านชนบทในภาค**

ตะวันออกเฉียงเหนือ: วิเคราะห์รูปแบบทางภูมิศาสตร์ของนามทั่วไป. วารสารภาษาและวัฒนธรรม,
13(2), น. 49-60.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นาน**
มีบุ๊คพับลิเคชันส์.

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (2543, มกราคม – มิถุนายน). **ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครปฐม. วารสารภาษาและ**

วัฒนธรรม, 19(1), น. 51-75.

สุดารรา สุขฉายา, บรรณาธิการ. (2542). **ลพบุรี. กรุงเทพฯ : สารคดี**

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). **อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ : วิธีการศึกษาภาษาเพื่อเข้าถึงระบบบริหารของ**

มนุษย์. ใน เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2 เรื่องชาติและชาติพันธุ์
วันที่ 26 - 28 มีนาคม 2546.

โอฬาร รัตนภักดี และวิมลศิริ กลิ่นบุปผา. (2552). **ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง. ใน วารสารอักษร**

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร , 31(2), น.27-61.